

УДК130.2:316.7

Ірина Колієва

Дискурс соціокультурних реалій в умовах цивілізаційних трансформацій у сучасній Україні

Філософське осмислення культурних реалій розглядається в умовах сьогоденної України. Зазначається, що духовне життя особистості є невід'ємним складником духовного життя суспільства. Аналізуються як позитивні надбання сучасної української культури у сфері літератури, кіномистецтва, суспільного життя, так і негативні чинники, що перешкоджають плідному розвитку культурного життя країни.

Ключові слова: культура, духовність, самобутність, суспільство, особистість, історія.

Iryna Koliieva

Discourse of Socio-Cultural Realities in the Situation of Civilization Transformations in Modern Ukraine

The article deals with the philosophical comprehension of the cultural phenomena in modern Ukraine. It is pointed out that the spiritual life of the individual is an integral part of the spiritual life of the society. Both the positive achievements of the modern Ukrainian culture in literature, cinema, social life as well as the negative factors preventing the fruitful development of the cultural life of the country are also analyzed.

Keywords: Culture, Spirituality, Uniqueness, Society, Personality, History.

Ирина Колиева

Дискурс соціокультурних реалій в умовах цивілізаційних трансформацій в сучасній Україні

Філософське осмислення культурних реалій розглядається в умовах сучасної України. Зазначається, що духовна життя людини є невід'ємною складовою частинкою духовної життя суспільства. Аналізуються як позитивні надбання української культури в сфері літератури, кіномистецтва, суспільного життя, так і негативні фактори, які перешкоджають плідному розвитку культурного життя країни.

Ключевые слова: культура, духовность, самобытность, общество, личность, история.

За визначеннями вчених, культура, будучи людським способом буття, сприяє переборенню особистістю своєї просторово-часової та біологічної обмеженості та є певним способом удосконалення людини [6]. Сутність культури полягає у змозі передбачити світ, який людина має побудувати згідно своїх ідеалів. Світ, в якому здійснюється «мрія про гармонію добра, істини й краси» [6]. Велика кількість різних визначень культури, якими оперують сучасні соціологи, культурологи та літературисти, яскраво ілюструє складність та багатогранність самого явища культури. Не існує універсальної дефініції культури, але, безперечно, культура не вичерпується лише духовним змістом (ідеями та цінностями), вона передбачає також форми реалізації цього змісту (поведінкові взірці, символи тощо) [10].

Нинішній досить суперечливий процес розвитку суспільних відносин і зростання ролі особистості у цих відносинах зумовлює необхідність пошуку оптимальних шляхів функціонування та збагачення духовного життя спільноти. На думку дослідників, об'єктивними причинами, що відображають важливість проблем духовного життя загалом, використання нових, нетрадиційних підходів до шляхів їхнього розв'язання є всеосяжне відродження національного в культурі; гостра необхідність становлення нової якості духовності людей, їхнього менталітету, культури, мислення, свідомості та, одночасно, переосмислення класичних парадигм розвитку духовного життя суспільства [3].

Слід зазначити, що коли мова йде про особисте духовне життя окремої людини та її індивідуальний духовний світ, основу якого становлять світоглядні орієнтири, виникає питання про духовне життя спільноти. Надзвичайно важливим елементом духовного життя суспільства поряд із громадською свідомістю виступає духовна культура як різноманітний досвід життєдіяльності соціальних суб'єктів. Цінності духовної культури завжди мають яскраво виражене національно-специфічне, індивідуальне забарвлення. Але тут виникає ціла низка питань, які ще потребують осмислення та пошуку рішень, що бодай би задовільнили частину людей, які приймають участь у дискусії. Так, наприклад, у

квітні 2015 року у своєму інтерв'ю С. Жижек висловив думку щодо необхідності створення «власної європейської провідної культури», яка є «універсальністю просвітництва, в якій особистості бачать себе через цю універсальність» [13]. Жижек наголошує, що така культура передбачає здатність людини ігнорувати свої особливі соціальні, релігійні чи етнічні погляди і потребує здатності випробувати власну культурну ідентичність як дещо випадкове, як таке, що можна змінити. Така точка зору, на нашу думку, є досить суперечливою, особливо в умовах сучасної України, яка голосно заявляє про власну культурну самобутність.

Як зазначають вітчизняні дослідники, цінності культури, що формуються в умовах сучасної української дійсності, часто стають нормою практично-повсякденної діяльності, орієнтації її громадян, елементом самоцінності кожної індивідуальності, складовою гуманістичної творчості її народу, що є результатом тривалого розвитку України: в Україні своя особлива доля, зумовлена усім процесом її становлення як історичної індивідуальності [8]. В українській унікальності втілений дух її народу, його національна самосвідомість, самобутність та неповторність власного складного, суперечливого, яскравого і трагічного соціального, духовного досвіду [1]. Підвищення ефективності процесу формування духовної культури можливе лише за умов прийняття універсальних і багатогранних форм індивідуальної самореалізації її цінностей, тобто «внутрішньою активною діяльністю людини, працею її душі, власними почуттями і переживаннями кожної індивідуальності» [9].

Світовий досвід показує, що будь-яке послаблення уваги до культури, спроби заощадити на ній кошти негайно призводять до непоправних втрат в усіх галузях духовного життя. Саме тому держава має формувати відповідну культурну політику, яка стала б основою для збереження, розвитку і розповсюдження культури.

На тлі сьогоденних політичних та економічних подій, які переживає Україна, питання щодо культурної ситуації може здаватися недоречним. Але тут будуть вельми своєчасними слова британського прем'єр-міністра Вінстона Черчіля,

який, гортаючи бюджет країни під час війни, запитав: «А де ж витрати на культуру?» Йому відповіли, що йде війна, про яку культуру може йти мова. Тоді Черчіль відповів: «Якщо немає культури, навіщо ми тоді воюємо?» [11] Можна довго дискутувати, куди потрібно вкладати гроші зараз, але мова не про те: цікавим буде проаналізувати культурну ситуацію, що склалася зараз на теренах нашої країни.

Безумовно, великою подією для країни стала презентація Програми Європейського Союзу – Східного Партнерства «Культура і Креативність», яка відбулася на початку вересня цього року у Києві. В Україні вже зараз діють культурні програми Ради Європи та ЕС COMUS чи «Урбаністичні стратегії в історичних містах, направлені громадами» та «Інтеркультурні міста», метою яких є відбір міст, які будуть розробляти політику використання культурної спадщини для розвитку місцевих громад. На сьогоднішній день така програма активно почала працювати у вересні у Луцьку та Жолтків (Львівська область). Як зазначив заступник Міністра культури України з питань європейської інтеграції Андрій Вітренко: «Після приєднання до програми ЄС «Креативна Європа» Україна стане повноправним членом європейської культурної спільноти, маючи змогу брати участь в європейських програмах і проектах, повноцінно інтегруючи український культурний продукт в європейський простір» [12]. Безперечно, країна потребує подібних програм, які сприятимуть розбудові інституційної спроможності та міжнародному співробітництву, що не тільки включатимуть освітні онлайн-платформи та навчальні тури, але й дозволять формувати мережі зв'язків між громадськими і приватними культурними організаціями, представниками уряду і громадянським суспільством.

Водночас поряд з позитивними тенденціями культурного розвитку в українському суспільстві розгортаються негативні процеси і посилюються кризові явища. На думку фахівців цьому перш за все сприяє складна соціально-економічна ситуація у країні. Але не менш суттєвою причиною посилення негативних тенденцій у культурному розвитку суспільства є сама політика держави у сфері культури, яка часто є недостатньо послідовною, обґрунтованою і виваженою. На підтвердження цього слід зазначити, що в період незалежності держава, відмовляючись від безпосереднього втручання у творче життя, тим самим послідовно зменшувала свою участь у підтримці вітчизняної культури. Склалася досить суперечлива ситуація, коли бюджетне утримування сфери культури з боку держави постійно скорочувалося, а дієві механізми позабюджетного фінансування на законодавчому рівні так і не були створені. Це істотно погіршило функціонування сфери культури, знизило рівень культурного обслуговування населення і негативно позначилося на духовному стані суспільства [7].

Не секрет, що у досить складному становищі останнім часом перебувають заклади культури, бібліотеки, музеї та інші культурні об'єкти. З одного боку, ці заклади покликані пропагувати високі культурні, моральні та духовні цінності, а з іншого, через обмеженість коштів, застарілу матеріально-технічну базу, недостатність професійних кадрів, багато з них на сьогодні не спроможні належно задовольняти культурні запити населення, надавати культурні послуги, які відповідали б вимогам часу. Кількість книгарень та книжкових кіосків в Україні два роки тому становила трохи більше 9 тисяч одиниць. За даними Державного комітету телебачення та радіомовлення України це число значно збільшилося, якщо порівняти дані, наприклад, за 2012 рік.

Чи цього досить у загальних масштабах країни – питання інше. Адже відомо, що ситуація з книжковими магазинами є досить складною і в більш заможніших країнах Європи. Від скорочення фінансування потерпають і магазини Великої Британії, де кожного року зачинається понад сотня книжкових магазинів. Поряд з недофінансуванням іншою проблемою є засилля електронних книжок. За прогнозами спеціалістів, як мінімум половина книжок, проданих у наступні десять років, буде електронними.

Особливе занепокоєння викликає стан видавництва книг державною мовою, адже в Україні на одну українську книжку припадає 55 російськомовних, у порівняно малому обсязі друкуються твори сучасних українських письменників. В Україні на книги накладено найвищі податки серед європейських країн. Для прикладу, в Англії, Польщі, Білорусі податок на додану вартість в цій галузі не стягують взагалі, а в державах Європейського Союзу він не перевищує 5 %. В Україні цей податок сягає 20 % [2]. Для порівняння у Росії, згідно з чинним законодавством про державну підтримку книговидавничої галузі, від податку на додану вартість звільнено весь технологічний процес, пов'язаний з випуском книг. Тому видрукувана там книга є значно дешевшою, і конкурувати з нею українським виданням на власному ринку важко. Складається досить парадоксальна ситуація, за якої Україна стала ринком збуту для набагато дешевшої книжкової продукції сусідньої держави, водночас як у самій Росії внаслідок зовсім протилежної політики книга стала третьою статтею експорту після нафти і газу.

Однак, слід зазначити, що є і позитивні тенденції. Український кінематограф зараз, незважаючи на всі труднощі, пов'язані зі скороченням виробництва кінофільмів та іншими проблемами, демонструє досить цікаві та вельми неоднозначні роботи. Повнометражний ігровий фільм «Плем'я» Мирослава Слабошпицького у вересні цього року отримав Державну премію України імені Олександра Довженка та увійшов до списку найкращих 20-ти фільмів року, складеного виданням Sight&Sound, завоювавши три призи на Канському фестивалі у минулому році. Драматична історія, що відбувається у інтернаті для глухих, представляє собою своєрідний експеримент у сфері кіно, адже фільм повністю знятий мовою жестів, у ньому немає субтитрів та закадрового голосу. У центрі фільму – «глухоніме кохання» підлітка Сергія, який закохується у дівчину Анну, що стала «наложницею» бандита із кримінального угруповання «Плем'я», яке і «орудує» у спеціалізованій, – непросто кохання у нашому божевільному світі. Звичайно ж, у фільмі можна побачити тривожну атмосферу сучасної України, де люди часто не чують одне одного і через це підходять до межі нерозуміння і більше того – війни. Таке прочитання викликане самою специфікою фільму, в якому не має жодної репліки, а значить кожен може побачити і запропонувати власне прочитання картини.

Останні події в країні зумовили сплеск інтересу українців до власної історії, подій минулих та нещодавніх. Спроби зрозуміти і дати неупереджену оцінку минулому можна спостерігати у літературних творах та творах кінематографічних. Яскравим прикладом цього може слугувати фільм Сергія Лозниці «Майдан», який є своєрідною історією протестів у українській столиці. Український кінематограф, як і українська держава, стоїть тільки на самому початку шляху свого розвитку. Він уже може похвалитися певними успіхами (наприклад, картини С. Лозниці «Щастя моє» та М. Вроди «Крос»). Кіно, яке отримує призи на фестивалях, у своїй

більшості залишається твором для обмеженої кількості глядачів і не стає широко відомим. Довгий час українські кінофільми не можна було побачити у кінотеатрах, на афішах та бігбордах великих міст. Але поступово намітився прогрес і у питанні виходу українського кінематографа у широкий прокат («Помаранчеве небо» Олександра Кірієнка, «Штольня» Любомира Кобильчука, «Той, хто пройшов крізь вогонь» Михайла Іл'єнка, «Вічне повернення» Кіри Муратової, «Іван Сила» Віктора Андрієнка і Ігоря Письменного та «Тіні забутих предків» Любомира Левицького). У цілому можна сказати, що українське кіно пережило застійні 90-ті роки, зуміло зберегти свою оригінальність та самобутність і зараз заявляє про себе все голосніше.

Безумовно, для того, щоб осмислити найдрібніші, але найважливіші нюанси свого часу, потрібно читати якісну художню літературу тієї країни, в якій живеш. Роль письменника у суспільстві завжди була надзвичайно важливою, адже авторські спостереження та здогадки є не тільки відгуком часу, але й формотворчим елементом культурно-історичного періоду. На жаль, у сьогоднішньому житті часто можна почути фразу, що, мовляв, літературу я люблю, але те, що пишеться українською, читати не буду з принципу. Незважаючи на всі складнощі, сучасне українське літературне поле є достатньо широким. Твори сучасних українських письменників мають свою читацьку аудиторію, отримують національні та міжнародні нагороди та перекладаються багатьма мовами. Активна соціальна позиція, розмовна, інколи нецензурна, лексика та висвітлення пострадянської дійсності в Україні – тематика творів Сергія Жадана. Тематика людського порозуміння – лейтмотив творів Юрія Андруховича. Життя молодого покоління, сучасний сленг та децю незвичний стиль написання – твори Любка Дереша. Філософсько-вдумливі твори, в яких представлено цінності українського постмодернізму – твори Тараса Прохаська. Поєднання у творах елементів фантастики, чорного гумору та постмодерністської пародії – роботи Юрія Винничука. Окремо слід звернути увагу на твори українських письменниць. Спроби пересмислення української ідентичності, гендерна тематика, зміни гендерних стереотипів – теми творів Оксани Забужко. Експерименти зі стилем, героями, сюжетами – твори Ірен Роздобудько. Власне бачення світу, глибина та легкість тексту притаманні роботам Марини Меднікової. І нарешті особливу увагу слід приділити творах Каті Петровської та Марії Матіос. Книга німецької письменниці, киянки за походженням, Каті Петровської «Мабуть Естер» піднімає ще й досі замовчувану в нашій літературі проблему Голокосту, що був учинений німецькими нацистами на українських теренах, зокрема в одному з київських урочищ, сумно відомому як Бабин Яр. «Мабуть Естер» являє собою спробу передати вічні сюжети української історії, що з покоління в покоління оповідається усно та доступна лише «своїм». Цю книжку можна назвати заповненням порожнечі та спробою розповісти історію, якої не знаєш. Не випадково одним із лейтмотивів тексту є образ вчителя, котрий із олівцем у роті вчить говорити глухонімих.

Зовсім у іншій площині лежать романи Марії Матіос. За романом авторки «Солодка Даруся» вже стійко закріпилася назва «трагедії, адекватної історії ХХ століття», а головну героїню Дарусю називають «образом майже біблійним» [4]. У цій драмі «на три життя» немає нічого однозначного: ні персонажів, ні обставин, ні розв'язки. В романі немає епохальних людей чи подій, позитивних чи негативних героїв, але, як стверджують критики, «коли читаєш цю книгу, болить

серце». У цьому проникливому романі кожен може знайти щось для себе, чи то особисту драму головної героїні, чи то жорстоку правду української історії, чи то правдивість образів, які несуть у собі силу, колорит та свободолюбний характер Галичини та Буковини, що яскраво демонструє, якою буває сила обставин і якою може бути сила людського духу, що ці обставини долає [4].

Нова книга М. Матіос «Щоденник страченої» присвячена вже зовсім іншим питанням, питанням кохання та самореалізації у приватній сфері непростих особистих стосунків. Конфлікт із суспільством авторка роману зображає через самотні настрої головної героїні Лариси Ковальчук, яка втілює повне несприйняття індивідом отриманої ним суспільної ролі (ролі жінки), так би мовити загальний механізм суспільної несвободи. Слова головної героїні «Коли б отак щоранку можна прокидатися під стукіт дятла, чманіти від світла й тепла, поливати грядки, варити борщ... Що було б тоді? Хіба щось заважає мені порпатися в горді, як квочка, нюхати квіти, слухати дятла? Але ти знаєш, що це – не твоє. Не твоє, бо ти міська дитина, ти егоїстка, навчена чути лише себе» – це яскраве протиставлення свободи просто бути та свободи, даної суспільством, свободи вибору [5]. Тема вибору є лейтмотивом всього роману, адже головна героїня постійно змушена вибирати між речами, для неї неприйнятними – між самотністю й таємним напівкоханням, в якому більше гіркоти зради, ніж власне радості зустрічей, між одним таким напівпочуттям та іншим, й зрештою, між напівжиттям і смертю. Марія Матіос визначає такий стан героїні влучним виразом «жінка проживає життя з очима заплученими».

Такий досить короткий аналіз сучасних культурних реалій в Україні дає змогу зробити певні висновки. На жаль, у сучасному українському суспільстві спостерігається так званий дефіцит культури як наслідок фінансової кризи та затяжної неуваги до цієї сфери, що негативно позначається на стані справ у багатьох його сферах. Як справедливо зазначається, «сьогодні ясно майже кожному: поза культурою ні про яке оновлення суспільства, становлення державності, впровадження демократичних і ринкових відносин не може бути й мови. Лише культура збагачує народ загальнолюдськими цінностями. Прилучає людину до творчості, виховує в ній господарсько-ділові та морально-етичні якості. Саме тому розвиток культури має розглядатися так само, як і економіко-політична проблематика» [7].

Духовність була й буде рушійною силою суспільного розвитку. Саме над феноменом духовності сьогодні повинні замислюватися політики, управлінці, науковці та освітяни. На сьогоднішній день одним із ключових завдань для українського суспільства є відродження любові до своєї країни на основі вічних духовних цінностей, притаманних українському народові. Українському суспільству необхідний новий, життєстверджуючий світогляд, ефективна система моральних цінностей, чітка й зрозуміла національна ідея, розгорнута в ідеологію національного самоствердження. Всі ці феномени духовного життя повинні сформувати високорозвинену національну самосвідомість народу, яка і повинна виступити рушійною силою конструктивного саморозвитку нації.

1. Гончаренко Н. В. Духовная культура: Источники и движущие силы прогресса / Н. В. Гончаренко. – К.: Наук. думка, 1980. – 379 с.
2. Карлова В. В. Державна культурна політика: поняття, сутність та зміст у контексті сучасних підходів / В. В. Карлова. // Зб. наук. пр. УАДУ / За заг. ред. В. І. Лугового, В. М. Князева. – К.: Вид-во УАДУ,

2001. – Вип. 2. – С. 301–314. 3. Культура. Ідеологія. Особистість: Методолого-світогляд. аналіз / В. Андрущенко, Л. Губерський, М. Михальченко. – К.: Знання України, 2002. – 578 с. 4. *Матіос М.* Солодка Даруся / Марія Матіос. – Львів: ЛА «Піраміда», 2011. – 188 с. 5. *Матіос М.* Щоденник страченої / Марія Матіос. – Львів: ЛА «Піраміда», 2011. – 200 с. 6. Могильний А. П. Культура і особистість / А. П. Могильний. – К.: Вища Школа, 2002. – 128 с. 7. *Огнев'юк В. О.* Освіта в системі цінностей сталого людського розвитку / В. О. Огнев'юк. – К.: Знання України, 2003. – 450 с. 8. *Ситник П. К.* Духовність як рушійна сила суспільного розвитку / П. К. Ситник. //

Державне управління в Україні: реалії та перспективи: 3б. наук. пр.; за заг. ред. В. І. Лугового, В. М. Князева. – К.: Вид-во НАДУ, 2005. – С. 363–367. 9. Соціокультурні чинники розвитку інтелектуального потенціалу українського суспільства і молодь: наук. пр. та матеріали конф. Вип. 1. / В. Андрущенко (голов. ред.). НАН України. – К.: Знання, 2001. – 780 с. 10. Culture: A critical review of concept and definitions. – Vintage Books, 1963. – 435 p. 10. *Humes J. C.* The Wit and Wisdom of Winston Churchill / James C. Humes. – New York: Harper Perennial, 1995. – 256 p. 11. <http://www.niss.gov.ua/articles/1863/>. 12. <http://expert.ru/2015/04/1/zhizhek/>.

УДК 141.33

Тетяна Купцова

Критичне осмислення маскулінності в епоху гендерних трансформацій

Подано критичне осмислення маскулінності в епоху гендерних трансформацій. Доведено, що вона є похідною від гендерної ідеології суспільства й формується під впливом традиційних поглядів на чоловічу роль, сучасних економічних реалій та соціальної ситуації. Розглядаючи маскулінність, необхідно враховувати її множинність, історичність, ситуативність.

Ключові слова: маскулінність, фемінінність, гендерні стереотипи, модель мужності, патріархальні відносини, гендер.

Тetiana Kupcova

Critical Understanding of Masculinity in the Age of Gender Transformation

The article represents comprehensive study of masculinity in the epoch of gender transformations. It is proved that masculinity is a derivative from gender ideology of a society and traditional views on the roles of men, modern economic reality and social situation. By considering masculinity its plurality, historical and situation circumstances should be taken into account.

Keywords: Masculinity, Femininity, Gender Stereotypes, The Model Of Manliness, Patriarchal Relations, Gender.

Татьяна Купцова

Критическое осмысление маскулинности в эпоху гендерных трансформаций

Представлено критическое осмысление маскулинности в эпоху гендерных трансформаций. Доказано, что она является производной от гендерной идеологии общества и формируется под влиянием традиционных взглядов на мужскую роль, современных экономических реалий и социальной ситуации. Рассматривая маскулинность, необходимо учитывать ее множественность, историчность, ситуативность.

Ключевые слова: маскулинность, фемининность, гендерные стереотипы, модель мужественности, патриархальные отношения, гендер.

Суспільні трансформації останніх десятиліть у нашій країні торкнулися як самого ставлення до культурного плюралізму, так й інтересу до гендерних проблем, що віддзеркалилося в низці публікацій, які розвивають сучасну гендерну теорію. Вчені критикують саму ідею приписувати рисам і поведінці людини маркери чоловічого та жіночого [7, с. 7]; досліджують функціонування гендерних стереотипів у нашій системі сприйняття світу, доводять, що гендерний підхід має стати одним із ідеологічних принципів розвитку демократії в нашій державі [2, с. 13]. Розробці методологічних підходів до аналізу ґендеру присвячено дослідження В. Агесвої, Т. Гундорової, С. Павличко та інших. Але, на жаль, очевидність того, що дослідження в сфері гуманітарних наук загалом і в філософії зокрема, мають враховувати гендерні аспекти соціального життя, поки що не змінила ситуації у вітчизняній гендеристиці. Тож остання нерідко демонструє невизначеність установок і формулювань. Наприклад, в українській науці часто використовується псевдогендерний підхід, коли «ґендер» вживається як синонім слова «стать», а перший термін виступає як більш сучасне (навіть модне) слово.

Визначаючи ґендер як комплекс соціальних значень, котрі надаються біологічній статі, вчені підкреслюють, що це один із головних організаційних принципів, стрижень життя, отже, аналіз ґендеру не має зводитися до вивчення жінок. Чоловіки також гендерні, й для того, щоб зрозуміти ґендер, потрібно критично вивчати і маскулінність, і фемінінність. В українських дослідженнях поняття «ґендер» вульгаризується, адже часто мається на увазі, що «ґендер» стосується тільки жіночих досліджень. Тому сучасний вітчизняній філософській думці

слід звернутися до нового осмислення природи особистості людини, чоловічого й жіночого початків, оскільки абсолютно очевидно, що постпатріархатний порядок сучасного суспільства потребує нового ставлення до дихотомічних культурних категорій як «чоловіка», так і «жінки» [1, с. 26].

Поняття «мужності» або «маскулінності» існувало задовго до 1970-х рр., коли чоловіки привернули увагу соціологів як предмет дослідження [5, с. 150]. Вважалося, що належність до чоловічого – це дещо протилежне жіночості. Риси мужності було поставлено під питання, а спеціалісти, які вивчали проблеми маскулінності, зробили висновок про необхідність відмовитись від єдиного поняття мужності. Вони зазначили, що не слід вести мову про універсальну модель мужності, характерну для будь-якого місця й часу. До факторів чоловічої диференціації почали відносити класову та расову належність, вік, ті чи інші сексуальні схильності, оскільки перелічені фактори багато в чому визначають особливості поведінки чоловіків.

Чоловічі дослідження були певною реакцією на посилення феміністичного руху й на прагнення прихильників жіночих досліджень багатосторонньо (але з позиції жіночого досвіду) вивчити відносини між статями. До причин появи соціальної андрології можна також віднести переосмислення чоловічої гендерної ролі, розуміння її обмеженості й прагнення зруйнувати статево-рольові стереотипи. Ці теми стали предметом широкого обговорення на фоні сексуальної революції.

У 1980-х рр. під ґендером стали мати на увазі систему відносин, котра лежить в основі стратифікації суспільства